

DIARI DE BUJA

DEL DIMÉCRES 28 ABRIL DE 1813.

Es sól de Cesólfaut surt de bemóll. Treis es conte ab sas sêt duccions de sa má musicàl d' en témps passát, y heu veurèu.

Nolite tângere Christos mêos, & in prophêtis mêis nolite malignári. Déu diu que no li toquẽ sa séua gént, que no perlèm màl d' es qui comàndan en llóc séu. Qui la fá, la pàga.

Fésta de S. Llátze. Predicarà el bón Jesus. Es màl ric tendrà sèt y no beurá mày. Li posarán per decièt â sa peticiò que fá per es sèus germáns: *no háy lugar*. Qui no creu als qui predícan, tampóc creuríá es mórts quànt parlássen y tot. Es faritzêus de ciutát y de cólca vila pòden enár â Buja â riurer ô â no enténdrer res. Ells já me enténen. El bón Jesus no hà assistít mày â càp club.

Bisbes. ; Ab quinas demostracions de respècte los váren distingír un Arcádio, un Valentiniáno, un Teodósio y àltres Césars! Se inclinávan, se ajonoyávan, y se humiliávan per rebrer sa séua benedicciò. Pero ¿ y que son aquésts respècte del *de la bélla figura*, d' en Tiroríro y d' en Diderót? Qui? .. cóm? deya un Peruán Vicêns, aliàs Castañóla, aquésts figúras tristes, ô mól-los de fér dimónis volían enseñá de parlár en castellá es nóstros bisbes; y si haguéssen sabut es Catò, també los haurían móstrát sa doctrína cristiána. Y já se sàb que es dexébbles hàn de reverenciár es mêtres, y cóm son mêtres, ô Rábbis, ô rábias es nóstros estrafoláris, *eo ipeo* élls vólen ser respectáts, y no ténen respècte â Déu, ni â Santa María.

Eusébio conta que el grán Constantíno los reverenciáva cóm àltres tànts profétas. En sas juntas publicas estávan assegúts demunt un tróno àlt es mitx d' es minístres del Santuári, cóm si fossen cédros elevats entre petíts abrèts cóm Simò sumo sacerdot. Es póbbles los besávan sa má, se postrávan â n' es sèus pèus, los rebían cridánt d' alegría, no emprenían càp negóci d' importància sens de-

manárlas antes de consèy, se tenían per ditxósos quànt élls permetían que los obsequiássen, y ab axó imitávan es matéxos àngels, cóm referèx S. Juàn en es llibre de sas séuas revelaciòns, que ets esperíts benaventaráts están gojósos de servirlos. O y quinas riayótas d' àsa farán es nóstros lliberáls en sentir axó! Ets àngels d' aquéll témps no éran ilustráts cóm ets hómós del día. Constantíno també devía ser un preocupát. Es póbbles de *in illo témpore* éran fanáticos. Mà y no mos som vists â manjár ab estováyas, sino àra. ¿Tànta sabiduria?... Amel-lér abundòs sól esser àgre.

Diferència d' àra y d' en témps passát.

En témps primér ets hómós tenían per métges â S. Lluc, â S. Cósme, â S. Damiá, y S. â Pantaleò &c. Es que necessitávan de métges, perque éran hómós, y axó vól dir que tenían ànima immortal. Es cirugiáns també feyan papér. Ells son es benafactòrs de sa humanidát, puis curan es màls exteriors de s' hómo, axí cóm es métges donan remèy â n' ets intèrns. Mes àra el témps hà mudát, y se morirán de fám, havènt de viurer d' es seu àrt, tànt es métges, cóm es barbèrs. No patirán tot sóls es sacerdotés, si fán creurer es lliberáls, que no tením ànima, ô la tením de caváll. Y perque? ¿perque? Heu digué qui digué;

Sia barbér, sia métge,
li hà de sortír es fétge.

Es séu que fèr hà acabát,
si se creu tàl desbarát.

Els qui bèstias vullan ser
seguèscan es séu parèr.

Y per curár los séus màls,

que avisen es menescàls.

Ells sō es qui fán sas curas
de muls, àsas, càns y furas.

A qualsevól animál
li remedian es màl.

Ara si en es front es,
diuan que no heu cura res.

Axó vól dir que quànt es màl se tróba en es front já no puja més amúnt: que axí cóm es manascàl fá de berbér y de métge â tota càsta de animál, axí â s' hómo animál, no li hàn de avisár métge ni berbér; sinò un *albéytar* cóm diuan es castelláns. Diuan que un digué que *máy havia trobát cáp ànima, perque no la havia vista, quànt feya anatomía*. Si éll se hagués posát unas uyéras que jó ténc hauría vist tàn clár que sas ànimas d' ets hómós son immortáls, cóm jó vetx que sa séua arrièsa es *in fólio*. ¿Quin cristiá hà dit mà y que es mórts â n' â qui fán anatomía

téngan ànima? Si éll no creu tàl ànima perque no la veu
 ¿cóm tenc de creurer jó sas suas paráulas, quànt ni jó, ni
 éll, ni Caifás las hem vistas, ni las veurèm mà? Creu èll
 que hey hàja bañuts? Mayàm cóm me afina sas bàñas d'
 aquésts desdixáts ab tota sa séua anatomía. Ab sos ulls de
 s' ànima qui té honòr se veuan molt fêas aquéllas bàñas.
 Qui no es del àrt gasta l' àrt. Parláu devánt gént qui vos
 puga respóndrer.

¿QUE CÓSA ES FILOSOFÍA?

Una sabiduria qui mos ensèña es módo de férmos dit-
 xòsos en aquést mon. Sa teología dona es camí per ar-
 ribár â sa felicitát etèrna; y sa filosofía cerca sa tempo-
 ral. Táles y Pitágoras, es primérs filosófs de Grêcia trobá-
 van que éra mássa ponpòs es títol de *sábis*, ô *sabítts*, y
 prenguéren un nóm més modést, diéntse *filosófs*, ô *ama-
 dørs de sa sabiduría*. Diuan que *sa opinió es la réyna del
 mon*, perque pensár un, que es ditxòs, já li bástá per es-
 serhó. Jó dig que *pensár, no es sabrer*, que qui vuy se té
 per feliz, demá tróba que es un desdixát. Cristo mos ensè-
 ña cóm hem de ser ditxòsos en aquést mon y al àltre. Sa
 millòr filosofía no se trobará allóc, sino â s' evangêli y
 principálmént â lo que deim *sas benaventuránsas*. Una vir-
 túd grán es sa majòr ditxa, que hey hàja. Nigu pót ser des-
 graciát, conformántse en tot ab sa voluntát de Déu, per-
 que ¿qui mes ditxòs, que qui pensa bé y té tot quànt vól?
 Sòls heu té, qui no vol res, sinò lo que Déu li envía. Mà
 se es perdúda una naciò de bóns católics, y se son per-
 dudas naciòns ricas, sávis y poderòsas. Filosófs estrafolá-
 ris, desmentíume. Densá que ets óus vólen sabrer més que
 sas gallínas, y ets hómo, més que Déu, ¿hem vist àltre có-
 sa que el mon â s' en revés? Perventúra Déu no desítja sa
 felicitát temporal y etèrna de sas séuas criatúras? Idó de-
 xáu fér qui sáb. Nigu es estat tàn benafactòr de tot el gènero
 humá cóm es sánts, cuya política éra amár â Déu y al próxim.

¿Digáu, cóm feis tanta préssa

â n' el Páre Setmanári?

¿cóm pót ser tán bóna péssa,

si diuan que es plagiári?

Si sa envèja fos tiña, que de tiñòsos!... Plagiári? No

parlèu mássa fórt, que vos envergará un *nego suppositum* tán fórt cóm una mássa. Es ver que copía; però díu axó es de fuláno, y alló de sutáno, y de aquést módo se fá un arxiu molt preciòs de sas noticias més interessánts, y cóm aquéll páre de familias del evangêli qui trêu â llum cósas nóvas y véyas de dins el séu tresór. Ell fá un raméll de sas flórs que cuy aqui y allá: fá un presént de sas fruytas més exquisitas dels jardíns y hórts de dins España. Es paperót cuànta qui vá, si que es plagiári y mày diu aquést pedás es de Voltér, aquésta trinxa de Alembêrt, aquést pallingo de Diderót. No dirá que fásse un vestít de dimóni boyèt, ni que sa tápa sa càra ab un trós de péll peluda, ni que péga ab sa massóta de càña-fêl-la â tot el gènero humá. Tampóc tendrà ingenuidát per confessár que alló qui parèxan flócs de caváll-cotonér, sian tayadúras de Russò. Quànt sia bó lo que dú, heu de duptár de sa intenciò. Imagináulo cóm una sentína de immundicias de impíos cuànta sánts, y bisbes &c. Ara bé â Mallórca sóm bóns católics, per la grácia de Déu; y es qui no heu son, hàn trobát sebáta de son péu. Axí cóm dona gust veurer barayár galls, y atoreár bóus, del matèx módo agráda molt, lletgir es Setmanári qui es un cà de bóu cuànta es bráus afrancesáts. No es póca honra essèr sortít sens màcula y ab tant de lluíment, quànt lo hàn delatát ô acusát tànts de pics â sa junta de censsúra.

¿Quina diferència hey hà entre el Setmanári, y sa Auròra?

Sa matéxa que entre es sól y sá àuba, una àguila y una óliba, una bresca de mël y un tessò de fêl y vinágre. La mël no es féta per la boca del àsa: no li donèu Setmanárl. Hey hà dónas qui manjen têrra, carbò, y cenrráda: ets hómoos qui fán un grán manjarèt de sa Auròra, son cóm aquéstas dónas.

EXGOMUNIÒ D' EN NAPOLEÒN.

S. Ambrós excomunicá â Máximo, S. Crisóstomo â la emperatrís Eudóxia, Alexándro III. al emperadòr Federíc, y Bonifácio VIII. â Felíp réy de Fránce. Axí Pio VII. en sa bul-la antêntica *cum memoránda* en Roma â 10 juñ 1809 per contenír els excéssos de Napoleòn, lo excomuicá, y es faêls cristiáns no póden tractárlu ni tenír comunicaciò ab éll.

En la imprenta de Sebastiá García.